

Iliass el Hadioui

Werken aan gelijke kansen op de Transformatieve School

Wat begon als sociaalwetenschappelijk onderzoek naar de relatie tussen straat- en schoolcultuur onder jongeren, resulteerde mede in een filosofie voor cultuurverandering op scholen.

FOTO: DJAMILLA VIERKLAU

DOOR MARION VAN WEEREN

Iliass el Hadioui kiest zijn woorden zorgvuldig. Hij begeeft zich het liefst in het taalveld van de wetenschap, waarin een onderwerp een 'discours' of een 'vertoog' heet. Maar als programmaleider van het project de Transformatieve School spreekt hij in de schoolpraktijk over een 'methode'. Een methode die ontstond uit de plotselinge, toevallige samenwerking tussen schoolleiders, docenten en wetenschappers die drie jaar lang gefocust waren op de superdiverse klas in de superdiverse school in de superdiverse stad. Naast het doen van onderzoek in de vorm van lesobservaties, gaven de wetenschappers nog dezelfde dag feedback aan de docenten. Het bood docenten theoretisch en praktisch inzicht in hoe zij de groepsdynamiek kunnen beïnvloeden. En binnen de superdiverse context van grote steden is dat bepaald geen sinecure.

Drie sociale ladders

De groepsdynamiek in de superdiverse klas wordt sterk beïnvloed door de botsende sociale codes waarmee jongeren in grote steden als Rotterdam, Amsterdam en Den Haag te maken hebben, betoogt El Hadioui. In deze superdiverse steden is geen enkele culturele groep nog in de meerderheid. Jongeren die er opgroeien hebben te maken met drie verschillende sociale ladders: de thuiscultuur (vaak volks of traditioneel), de schoolcultuur (burgerlijk, 'feminien') en de straatcultuur (macho, 'masculien'). Jongeren laveren dagelijks tussen de codes die bij deze ladders horen. Docenten ervaren dagelijks hoe dat de groepsdynamiek beïnvloedt, hoe de spanning tussen de codes een piek kan bereiken en hoe lastig het gevoel kan zijn dat je iets ontglipt.

Mengpaneel

De sociale ladders werken als een soort mengpaneel voor de mate

waarin jongeren het gevoel hebben bij de groep te horen. Dagelijks proberen zij deze menselijke basisbehoefte te bevredigen. Een gevoelsmatige daling op de schoolladder, bijvoorbeeld door een gevoel van afwijzing na een berisping, voelt als sociale pijn. Een leerling probeert die daling te repareren met een stijging op de ladder van de straatcultuur. Dat uit zich dan als 'tegendraads', machogedrag.

Transformatief handelen

Toch hoeft het zo niet te gaan. De sleutel ligt bij het transformatief handelen van docenten in de klas. Zij die daarin uitblinken, hebben een goed spelgevoel: op de momenten dat het spannend wordt, zetten ze humor in of laten ze een stilte vallen. Zo minimaliseren ze de sociale pijn bij hun leerlingen en transformeren ze de groepsdynamiek naar positief schools gedrag. Ze werken bovendien vanuit gezag in plaats van macht. Ze vechten niet tegen de

straatcultuur, maar motiveren hun leerlingen om te switchen tussen de sociale codes van de school en de straat. Ze zijn uitgerust met een 'emotionele bluetooth' die ervoor zorgt dat ze goed verbinding kunnen maken met leerlingen. Ze doen geen concessies aan de leerdoelen en hebben de overtuiging dat ze kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van hun leerlingen. Al met al geven deze docenten hun leerlingen het vertrouwen dat ze er voor hen zijn.

Veerkrachtige teams

Er zijn docenten die van nature beschikken over het vermogen tot transformatief handelen. Velen blijven echter, in de woorden van El Hadioui, 'eenzaam achter op het podium'. Dan is transformatief schoolleiderschap nodig voor een verandering in de schoolcultuur. Het doel: docenten die op het podium in de klas het beste onderwijs kunnen bieden. Dat heeft consequenties voor de coulissen, waar de docent zich voorbereidt op zijn optreden, en de kleedkamer, waar de docent als mens over zijn podiumervaringen kan praten. Veerkrachtige teams worden gekenmerkt door professionele motivatie op het podium, een hoge mate van professionele feedback in de coulissen en een hoge mate van morele steun in de kleedkamer. In overbelaste teams schitteren professionele demotivatie, sociaal wenselijke antwoorden (uit onzekerheid) en roddel en groepsvorming (als uitlaatklap voor de negatieve podiumenergie). De transformatieve schoolleider ontwikkelt in het docententeam een groepsdynamiek waarin de behoefte bij de groep te horen maximaal wordt bevredigd.

Gelijke kansen

Gelijke kansen voor leerlingen zijn verbonden met de gelijke kansen voor docenten. "Durven wij het te hebben over de gelijke kansen van leerlingen, dan moeten we lef genoeg hebben om het met elkaar te hebben over de sociale pijn van docenten op hun eigen sociale ladder", zegt El Hadioui. "Als sociale pijn lesgeeft aan sociale pijn, is dat de minst intelligente route. Als de behoefte erbij te horen lesgeeft aan de behoefte erbij te horen, is dat de meest intelligente en productieve route." Uiteindelijk zijn het allemaal mensen die gezien en erkend willen worden.

Iliass el Hadioui (Maassluis, 1983) is als socioloog en onderwijswetenschapper verbonden aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam. Zijn onderzoek naar superdiversiteit op scholen in Rotterdam, Amsterdam en Den Haag heeft een vervolg gekregen in het programma De Transformatieve School in drie sociale labs. In Rotterdam vindt het project plaats op een havo en gymnasium waar veel jongens halverwege hun schooltijd neerwaarts afstromen. In Den Haag werkt het project met een lerarenopleiding aan een profiel van de *urban teacher*. In Amsterdam, in de Leergemeenschap Slotervaart, richt het programma zich op de samenwerking op het niveau van de schoolcultuur op een po, vmbo en mbo die fysiek naast elkaar staan. Vanaf september is hij als onderzoeksleider verbonden aan de Vrije Universiteit van waaruit het onderzoek plaatsvindt in de Leergemeenschap Slotervaart.

LOSSE NUMMERS

De Nationale Onderwijsweek Krant en de Tafel van 10 Gelijke Kansen zijn ook los te bestellen via tenbrinkuitgevers.nl